

ניתן לצפות בשיעורים נוספים באתר של
מכון מאיר בכתובת: www.meirtv.co.il

יסוד הגדה של פסח

עיון בפרשת השבוע על פי המהר"ל

גבורות השם נ"ב

תנן בערבי פסחים (שם) מתחיל בגנות ומסיים בשבח ודורש כל הפרשה כולה מארמי אובד אבי, וקאמר בגמרא מאי בגנות רב אמר מתחלה עובדי ע"ז, שמואל אמר עבדים היינו וכו', ופי' כי אין להתחיל בשבח מיד מבלי שיספר תחלה הגנות, שאז היה משמע שהיתה הוצאה במקרה שכך קרה שנעשה טובה זאת לישראל שלא כיון הפועל אל הפעולה. וזה כי יש שני פועלים, האחד הוא פועל במקרה, והשני הוא פועל בעצם, הפועל במקרה משל זה הבית שהוא נשרף ובא מטר וכבה את השריפה, המטר פועל הכבוי והוא פועל במקרה שלא היה מכוין לכבות ואין המטר נמשך אחר השריפה כלל, השני פועל בעצם ובכונה כגון מי שרואה ביתו נשרף ומכבה אותו זהו פועל בעצם, כיון שהיה כונתו הראשונה שהוא הכבוי מפני השריפה. לפיכך אלו היה מספר הטובה לישראל מבלי הגנות, היה אפשר לחשוב כי במקרה בא הגאולה, לפיכך יתחיל קודם הגנות ויאמר בשביל הגנות שהיה לישראל הקדוש ברוך הוא עשה עמהם מה שעשה, והפעולה היה נמשך אחר הגנות וזה פועל בעצם שהיה מכוין על המעשה שעשה והוא בשביל הגנות שהיה לישראל להציל אותם מן הגנות, לכך סמך דבריו אל הגנות שראה הקדוש ברוך הוא את הגנות והוציאנו ממצרים, לא כמו המטר שהוא מכבה שאינו נמשך אל הדליקה והוא הפסד הבית ומכבה. וכאשר תבין עוד תדע עוד, כי השבח שקודם לו גנות יותר שבת, כמו שתראה כי היום קודם לו הלילה, וזה מפני כי השלימות אינו נמצא בהתחלתו בעולם הזה, וכאשר יגיע לנמצא שלימות מה אי אפשר שיהיה לו אותה המעלה בתחלתו, כאשר היא מדריגה עליונה אלהית, שאין המקבל ראוי אל מעלה הגדולה האלהית שיהיה כן מהתחלתו. לפיכך המעלה אלהית יוקדם לה גנות ולבסוף יעלה אל מעלה האלהית, כי כך ראוי אל מעלה האלהית שלחסרון המקבל אינה נמצאת בו תחלה, וזה

לפרעה וזהו התחלת הגנות שהיה לבנים, ואין צריך להתחיל גנות קודם שבא אברהם רק בגנות שהיה לבנים, אבל פי' ראשון עיקר כאשר תבין עיקר הדברים. ובדאי הקדוש ברוך הוא עשה לישראל שניהם שהציל אותם מגנות הנפש ומגנות הגוף גם כן, שהיו מתחלה עובדי ע"ז והיה להם גנות הנפש ואח"כ הציל אותם גם כן מגנות הגוף, ולא פליגי רק איזה יותר גנות, ודבר שהוא יותר גנות ראוי שיהיה התחלה. ואנו קיי"ל כשמואל ולפיכך אנו מתחילין עבדים היינו וכו', ואף שמואל מודה שגנות נפשי היה לנו ולפיכך יספר אחריו מתחלה עובדי ע"ז וגו'. ואפשר לומר דאף לרב דאף על גב דעיקר הגנות הוא מתחלה עובדי ע"ז היו וגו', יש להתחיל בעבדים היינו לפרעה במצרים, מפני שראוי להתחיל לספר קודם הטובה שעשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שבשביל זה ראוי לספר ביציאת מצרים, וכל הדברים עד מתחלה עובדי עבודה זרה ששם הוא מתחיל לספר הגנות הוא הקדמה למה אנו חייבין לספר ביציאת מצרים, נמצא כי ההגדה הזאת הוא בין לרב ובין לשמואל כסדר לגמרי:

נמשך אל הויית העולם הזה שאין בתחלתו נמצא מעלתו, אבל התחלתו הוא בשפלות ומתעלה באחרונה, ולא היה כדאי העולם הזה לקבל המעלה הזאת שיהיה האור בתחלתו, כי האור הוא מעלת המציאות לכך יוקדם לו לילה. ולפיכך תמצא גם כן כי העולם הזה היה נוהג בשפלותו מתחלת בריאתו דומה ללילה, עד שבא אברהם אבינו שהוא היום שאברהם היה כמו אור היום וזהו שאמרו רז"ל (ע"ז ט' ע"א) ב' אלפים תוהו, כלומר שהמציאות חייב להיות תוהו בראשונה להיות נמשך אחר ענין העולם הזה אשר התחלתו תוהו ואין בהתחלתו המעלה העליונה. ולכך דבר זה מורה על המעלה האלהית אשר היה להם תחלה גנות, ואח"כ היה הקדוש ברוך הוא מעלה אותם אל מדריגה האלהית, וזהו כפי סדר העולם כמו שאמרנו. וטעם מחלוקת שלהם, כי לדעת רב מתחלה עובדי ע"ז הוא הגנות, שזהו גנות דבק בנפש כי בודאי שאין הגוף מקבל פחיתת הע"ז כי אם הנשמה, וטעם רב שחשב גנות נפש גנות יותר שהגנות אשר דבק בנפש גורם אבדון כי הנפש אשר תצא מן אשר ראוי לנפש בסוף תלך הנפש לאבדון כדכתיב (ויקרא כ"ג) והאבדתי את הנפש וגו', ומפני שהוא מביא העדר גמור ראוי להיות נחשב זה גנות יותר. ושמואל סובר שהגנות אשר הוא דבק בגוף הוא יותר, שגנות שלו גנות נמצא ונראה עתה, ולפיכך עבדים היינו הוא עיקר הגנות, גם כי הגנות דבק יותר בגוף במה שהגוף הוא בעל חומר וגנות דבק בו, אבל הנפש אף על גב שהגנות בנפש מביא לידי העדר בסוף, אין זה דרך גנות כמו שהוא בגוף שהגנות שייך בו במה שהוא גוף שפל בעצמו שייך בו גנות וזה ידוע. וי"מ כי לדעת רב מתחלה עובדי ע"ז היו אבותינו הוא הגנות, שזה הגנות קודם שבא אברהם אבינו ואח"כ קרב הקדוש ברוך הוא את אברהם לעבודתו וראוי להזכיר התחלת הגנות, אבל שמואל סובר שהגנות אשר אמרה המשנה יתחיל בגנות ויסיים בשבח הוא גנות הבנים, ודי שיספר הגנות שהיה לבנים וזהו עבדים היינו